

Neşe Harbalioglu (Ed.), Raile Abdulvahit Kaşgarlı (Yayıma Haz.), *Çağdaş Uygur Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2017, 347 s.

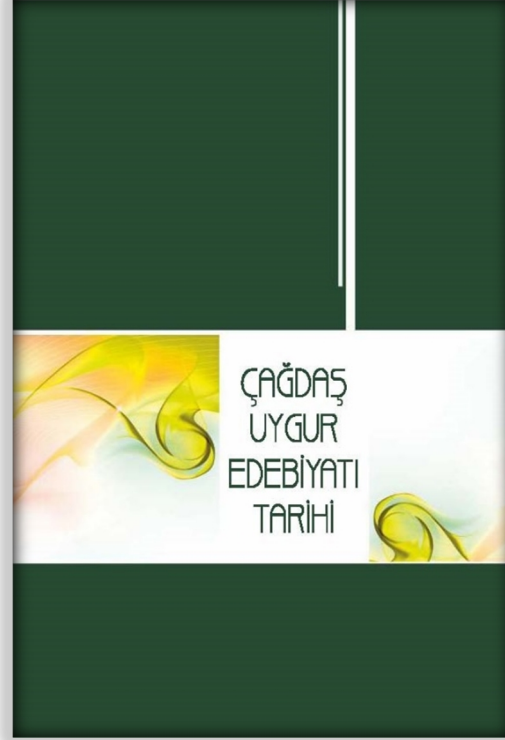
Kamile SERBEST*

Çağdaş Uygur edebiyatı, 19. yüzyılın sonraları ve 20. yüzyılın başlarında temelleri atılan, günümüze kadar gelişimini sürdürerek devam eden Uygur edebiyatını ifade etmektedir. Bu dönemlerde ortaya çıkan sosyal ve siyasi durumlar Uygur araştırmacıları dünya edebiyatına yöneltmiş ve takip ettikleri edebiyatlarda yer alan çeşitli türleri kendi sahalalarında da uygulamaya başlamışlardır.

Çağdaş Uygur Edebiyatı Tarihi adlı çalışma, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının desteklediği “Çağdaş Uygur Edebiyatı (1910-2015)” projesinin ikinci kitabıdır. Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu Çengel ve Doç. Dr. Adem Öger tarafından incelen eserde, editörlüğü Neşe Harbalioglu, yayıma hazırlama işi Raile Abdulvahit Kaşgarlı tarafından yapılmıştır. Söz konusu çalışma; *Önsöz*, *Giriş*, üç ana bölüm, *Sonuç* ve *Kaynaklar*’dan oluşmaktadır.

Çin İdaresi Altındaki Uygur Özerk Bölgesi’nde Gelişen Çağdaş Uygur Edebiyatı başlığını

taşıyan ilk bölüm, altı alt başlıktan oluşmaktadır. *Çağdaş Uygur Edebiyatının Oluşumu* adlı ilk kısımda, Uygur edebiyatında yeni bir devrin başlamasıyla birlikte Uygurların içinde buldukları sosyal, siyasi, tarihi ve ahlaki olayların destan, şiir, türkü vb. türlere yansımalarından bahsedilmiştir. *Çağdaş Uygur Edebiyatının Başlangıç Dönemi ve Eğitimde Reform* alt başlığında halkı bilinçlendirmek amacıyla eğitim alanında yapılan yeniliklerden ve aydınların ortaya koyduğu çalışmalar üzerinde durulmuştur. *Çağdaş Uygur Edebiyatının 1949 Yılından 1966 Yılına Kadarki Gelişimi* alt başlığında komünist parti döneminde çağdaş Uygur edebiyatının gelişim sürecinden ve bu dönemdeki eserlerin muhtevalarından bahsedilmiştir. *Çağdaş Uygur Edebiyatının Kültür Devrimi (1966-1976) Dönemindeki Durumu* adlı dördüncü kısımda Pekin yönetiminin “Kültür Devrimi” adı altında insan fikrine, dile, milli kültüre ve edebiyata yaptığı darbeden, bu süreç içerisinde halkı bilinçlendirmek için milli kültürü ve milli değerleri eserlerine konu eden aydın kesimin çektiği sıkıntılar özetlenmiştir. *Çağdaş Uygur Edebiyatının 1976-2000 Yılları Arasındaki Gelişimi* alt başlığında kültür devriminin son bulmasıyla rahatlatma sürecine giren Uygur edebiyatının gelişimi ve kültür devriminin eserlere yansımalarından bahsedilmiştir. *Çağdaş Uygur Edebiyatının 2000 Yılından Sonraki Durumu* başlığında çağın gereği olan internetin edebi

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Nevşehir-TÜRKİYE, E-posta: kamile.serbest0@gmail.com.

eserin oluşumuna ve yayılmasına yönelik etkileri üzerinde durulmuş, Çin yönetiminin Çince eğitime yönelik yaptığı çalışmalara rağmen çağdaş Uygur edebiyatının gelişimini sürdürmesi konusu ele alınmıştır.

Kitabın ikinci bölümü olan *Uygur Özerk Bölgesi Dışında Gelişen Çağdaş Uygur Edebiyatı* iki kısma ayrılmaktadır. İlk kısım olan *Batı Türkistan'da Gelişen Çağdaş Uygur Edebiyatı* da dört alt başlıkta incelenmiştir. *Batı Türkistan'da Çağdaş Uygur Edebiyatının Oluşumu ve Sosyalist Realizm* başlığı altında sosyalist realizmin yaratılan eserlere yansımalarına değinilmiş, bunun yanı sıra çağdaş Uygur edebiyatının gelişimine yönelik çalışmalardan, gazete, dergi, bilgi şöleni ve konferanslardan; dünya edebiyatından Uygur edebiyatına giren yeni türlerden bahsedilmiştir. *İkinci Dünya Savaşı ve 1940'lı Yıllarda Çağdaş Uygur Edebiyatı* başlığı altında, önde gelen şahsiyetlerin savaşta hayatlarını kaybetmelerden ve bu sebeple Uygur edebiyatının sekteye uğramasından bahsedilmiş, aynı zamanda bu dönemde yayınlanan eserlere değinilmiştir. *Sosyalist Realizm Sonrası Çağdaş Uygur Edebiyatı (1956-1990)* başlığında Stalin'in ölümüyle birlikte rahatlama dönemine girilmesi ve bununla birlikte Batı Türkistan'daki çağdaş Uygur edebiyatının tekrar canlanması üzerinde durulmuş, Uygur edebiyatını ve dilini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalar anlatılmıştır. *Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinde Gelişen Çağdaş Uygur Edebiyatı* adlı dördüncü kısım iki alt başlık altında incelenmiştir. *Kazakistan Sahasında Gelişen Çağdaş Uygur Edebiyatı* başlığı altında, Kazakistan'ın çağdaş Uygur edebiyatının gelişmesinde önemli bir yere sahip olduğundan bahsedilmiş ve Uygur edebiyatı üzerine çalışan önemli yazarlara ve bu yazarların eserlerine değinilmiştir. *Kırgızistan Sahasında Gelişen Çağdaş Uygur Edebiyatı* başlığında ise Kırgızistan'ın bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte kendini göstermeye başlayan Uygur edebiyatının Kırgızistan'daki gelişiminden söz edilmiş ve öne çıkan yazar ve yayınlar hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümün ikinci başlığı olan *Çağdaş Uygur Edebiyatının Diğer Ülkelerdeki Durumu* adlı kısımda yukarıda yer alan ülke ve bölgelerin dışında; Türkiye, İngiltere, Amerika gibi ülkelere çeşitli sebeplerle gelerek burada yaşamını sürdüren Uygur aydınların ortaya koyduğu çalışmalardan bahsedilmiştir.

Kitabın üçüncü ve son bölümünde çağdaş Uygur edebiyatının gelişmesinde önemli katkıları olan 241 yazar ve şairin hayatı hakkında bilgi verilmiş, aynı zamanda bu şahsiyetlerin eserlerine de değinilmiştir. Edebî şahsiyetlerin seçiminde edebî çalışmalarıyla tanınan, eserleri toplumca sevilen ve kabul gören, hayat hikâyeleri ve eserleri okulların ders kitaplarında veya edebiyat tarihi çalışmalarında yer alan kişilere öncelik verilmiştir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının desteğiyle hazırlanan bu eseri büyük bir emekle bilim âlemine kazandıran Neşe Harbalıoğlu ve Raile Abdulvahit Kaşgarlı başta olmak üzere tüm proje ekibine teşekkür ediyor, çalışmalarının devamını bekliyoruz.